

سورة التوبة

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم اجتماعی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته مطالعات زنان

**بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی در بین زنان ۲۰-۴۰ سال شهر
تبریز**

استاد راهنما:

دکتر علی ربانی

استاد مشاور:

دکتر کامران صداقت

پژوهشگر:

رضوان علی زاده قوی فکر

مهرماه ۱۳۸۸

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقق موضوع این
پایان‌نامه متعلق به دانشگاه اصفهان می‌باشد

دانشگاه اصفهان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم اجتماعی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی مطالعات زنان گرایش زن در
خانواده خانم رضوان علیزاده قوی فکر تحت عنوان

بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی در بین زنان ۲۰-۴۰ سال شهر

تبریز

در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۲۹ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

	امضا	استادیار	با مرتبه ی علمی	دکتر علی ربانی	۱- استاد/ استادان راهنمای پایان نامه
	امضا	استاد یار	با مرتبه ی علمی	دکتر کامران صداقت	۲- استاد/ استادان مشاور پایان نامه
	امضا	استاد یار	با مرتبه ی علمی	دکتر بهجت یزدخواست	۳- استاد/ استادان داور داخل گروه
	امضا	استاد یار	با مرتبه ی علمی	دکتر فاطمه بهرامی	۴- استاد/ استادان داور خارج از گروه
		امضای مدیر گروه			
		دکتر علی ربانی			

چکیده :

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و رضایت زنان از زندگی انجام یافته است. در این مطالعه از مدل سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی بوردیو و پوتنام، نظریه سلسله مراتب نیازهای مازلو، نیازهای انسانی گاف، نظریه منبع، مدل ارتقاء بهزیستی، نظریه ویژگی های شخصیتی و بهزیستی، نظریه تاثیر کننده های وضعی از پایین به بالا استفاده شد. رضایت از زندگی یکی از اجزاء بهزیستی ذهنی است.

تاثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی زنان مورد مطالعه بوسیله تحلیل داده هایی که از ۳۸۴ نفر نمونه بین سنین ۲۰-۴۰ ساله جمع آوری شده بود بدین قرار است: مطابق یافته های تحقیق بین سن و رضایت زنان از زندگی رابطه معکوس و منفی وجود دارد به طوری که هر چه قدر سن بالاتر می رود از میزان رضایت کاسته می شود. نتایج به دست آمده نشانگر وجود رابطه مثبت بین رضایت زنان از زندگی و وضعیت تاهل بود. همچنین رابطه ایی مستقیم و مثبت بین رضایت زنان از زندگی با ارتباط اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، حمایت اجتماعی، عزت نفس و اعتقادات مذهبی وجود داشت. اما نتایج رابطه معنا داری بین تحصیلات، وضعیت اشتغال و نوع مسکن با رضایت زنان از زندگی نشان نداد.

بعد از این که فرضیه ها مورد بررسی قرار گرفتند متغیر های حمایت اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ارتباط اجتماعی، عزت نفس، اعتقادات مذهبی وارد معادله رگرسیون چندگانه شدند. اما بعضی از متغیرها (سن، وضعیت اشتغال، میزان تحصیلات، نوع مسکن و انسجام اجتماعی) وارد معادله رگرسیون چندگانه نشدند. این متغیرها توانستند ۳۷ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند. در این میان تحلیل مسیر مشخص نمود بالاترین تاثیر مستقیم بر رضایت زنان از زندگی متعلق به متغیر حمایت اجتماعی است (۰/۳۷)، همچنین بالاترین تاثیر غیر مستقیم بر رضایت زنان از زندگی را ارتباط اجتماعی (۰/۱۱) و مشارکت اجتماعی (۰/۰۷) داشتند.

کلید واژه ها: رضایت از زندگی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ارتباط اجتماعی، حمایت اجتماعی.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات تحقیق	
۱-۱- مقدمه	۱
۱-۲- شرح و بیان مسئله پژوهشی	۲
۱-۳- ضرورت و اهمیت تحقیق	۴
۱-۴- پیشینه پژوهش	۵
۱-۴-۱- تحقیقات صورت گرفته در رابطه با رضایت از زندگی در داخل کشور	۵
۱-۴-۲- تحقیقات صورت گرفته در رابطه با رضایت از زندگی در خارج از کشور	۸
۱-۴-۳- تحقیقات صورت گرفته در رابطه با سرمایه اجتماعی در داخل کشور	۱۲
۱-۴-۴- تحقیقات صورت گرفته در رابطه با سرمایه اجتماعی در خارج از کشور	۱۳
۱-۵- اهداف پژوهش	۱۴
۱-۶- سازماندهی تحقیق	۱۵
فصل دوم: چشم انداز نظری تحقیق	
۱-۲- تعریف مفاهیم	۱۶
۱-۱-۲- سرمایه	۱۶
۲-۱-۲- اشکال سرمایه	۱۷
۲-۲- سرمایه اجتماعی	۱۷
۱-۲-۲- تعریف سرمایه اجتماعی	۱۸
۲-۲-۲- رابرت پوتنام	۱۸
۳-۲-۲- فرانسیس فوکویاما	۱۹
۴-۲-۲- پیر بوردیو	۲۲
۵-۲-۲- مدل های سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی بوردیو و پاتنام	۲۵
۶-۲-۲- جمع‌بندی نظریات	۲۸
۳-۲- رضایت از زندگی	۲۹
۱-۳-۲- بهزیستی ذهنی و رضایت از زندگی	۲۹
۲-۳-۲- رضایت از زندگی و کیفیت زندگی	۳۱
۳-۳-۲- رضایت از زندگی و شادی	۳۴

عنوان

صفحه

- ۳۶-۳-۲-۴-رضایت از زندگی از دیدگاه فلسفی.....
- ۳۸-۳-۲-۴-۱-رضایت از زندگی از دیدگاه ارسطو.....
- ۳۸-۳-۲-۴-۲-رضایت از زندگی از دیدگاه علامه مهدی نراقی.....
- ۴۰-۳-۲-۵-رضایت از زندگی در تعالیم دینی.....
- ۴۲-۴-۲-نظریات جامعه شناختی و روانشناختی اجتماعی.....
- ۴۲-۲-۴-۱-نظریه کنش متقابل نمادین.....
- ۴۴-۲-۴-۲-نظریه تورشتاین وبلن.....
- ۴۵-۳-۴-۲-نظریه سلسله مراتب نیازهای مازلو.....
- ۴۶-۴-۴-۲-نظریه ارضاء نیاز و هدف.....
- ۴۷-۴-۲-۵-نظریه نیازهای انسانی گاف.....
- ۴۹-۴-۲-۶-نظریه های بوم شناختی.....
- ۵۱-۲-۵-نظریات روانشناختی.....
- ۵۱-۲-۵-۱-نظریه ی گرایش های ژنتیکی و شخصیتی.....
- ۵۲-۲-۵-۲-مدل ارتقای بهزیستی.....
- ۵۲-۲-۵-۳-خلاقیت و تولید.....
- ۵۳-۲-۵-۴-نظریه ی ویژگی های شخصیتی و بهزیستی ذهنی.....
- ۵۴-۲-۵-۵-نظریه ی روابط و رضایت.....
- ۵۵-۲-۵-۶-نظریه ی تأثیرکننده های وضعی از پایین به بالا.....
- ۵۵-۲-۵-۷-نظریه های تفاوت.....
- ۵۶-۲-۵-۸-جمع بندی نظریات.....
- ۵۹-۲-۶-چارچوب نظری تحقیق.....
- ۶۳-۲-۷-مدل تجربی تحقیق.....

فصل سوم: روش تحقیق

- ۶۵-۳-۱-تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای مستقل.....
- ۶۵-۳-۱-۱-سرمایه اجتماعی.....
- ۶۶-۳-۱-۲-مشارکت اجتماعی.....
- ۶۷-۳-۱-۳-انسجام اجتماعی.....
- ۶۷-۳-۱-۴-ارتباط اجتماعی.....

۶۸.....	۳-۱-۵-حمایت اجتماعی
۶۹.....	۳-۱-۶-عزت نفس
۷۱.....	۳-۱-۷-اعتقادات مذهبی
۷۲.....	۳-۱-۸-متغیرهای جمعیتی
۷۲.....	۳-۱-۹-متغیر اقتصادی
۷۲.....	۳-۲-تعریف متغیر وابسته
۷۴.....	۳-۳-روش و تکنیک تحقیق
۷۴.....	۳-۴-ابزار گرد آوری اطلاعات
۷۴.....	۳-۵-جامعه آماری
۷۵.....	۳-۶-نمونه آماری و روش برآورد حجم نمونه
۷۶.....	۳-۷-واحد تحلیل و سطح مشاهده
۷۶.....	۳-۸-اعتبار
۷۶.....	۳-۹-روایی
۷۷.....	۳-۱۰-تجزیه و تحلیل داده ها
۷۷.....	۳-۱۱-فرضیه های تحقیق

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

۷۹.....	۴-۱-آمار توصیفی
۷۹.....	۴-۱-۱-سن
۸۰.....	۴-۱-۲-وضعیت تاهل
۸۱.....	۴-۱-۳-وضعیت مسکن
۸۱.....	۴-۱-۳-فراوانی تحصیلات زنان مورد مطالعه
۸۲.....	۴-۱-۴-وضعیت اشتغال زنان مورد مطالعه
۸۳.....	۴-۱-۵-توزیع پراکندگی متغیر اعتقادات مذهبی
۸۴.....	۴-۱-۶-توزیع پراکندگی متغیر حمایت اجتماعی
۸۵.....	۴-۱-۷-توزیع پراکندگی متغیر روابط اجتماعی
۸۶.....	۴-۱-۸-توزیع پراکندگی متغیر مشارکت اجتماعی
۸۷.....	۴-۱-۹-توزیع پراکندگی متغیر عزت نفس
۸۷.....	۴-۱-۱۰-توزیع پراکندگی متغیر انسجام اجتماعی

۸۷	۱-۱-۱۱- توزیع پراکندگی متغیر رضایت از زندگی
۹۰	۲-۴- بررسی فرضیات
۹۰	۱-۲-۴- بررسی فرضیات اصلی
۹۱	۲-۲-۴- بررسی فرضیه اول
۹۲	۳-۲-۴- بررسی فرضیه دوم
۹۳	۴-۲-۴- آزمون فرضیه سوم
۹۳	۵-۲-۴- آزمون فرضیه چهارم
۹۴	۶-۲-۴- آزمون فرضیه پنجم
۹۵	۷-۲-۴- آزمون فرضیه ششم
۹۵	۸-۲-۴- آزمون فرضیه هفتم
۹۶	۹-۲-۴- آزمون فرضیه هشتم
۹۷	۱۰-۲-۴- آزمون فرضیه نهم
۹۷	۱۱-۲-۴- آزمون فرضیه دهم
۹۸	۱۲-۲-۴- بررسی سؤال تحقیق
۹۹	۱۳-۲-۴- مدل ساختاری رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۰۷	۱-۵- مقدمه
۱۰۸	۲-۵- بحث و نتیجه گیری
۱۱۳	۳-۵- محدودیتها
۱۱۳	۴-۵- پیشنهادات
۱۱۵	پیوستها
۱۲۲	منابع و مؤاخذ

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل (۱-۲) : مدل رقابت پایگاهی بورديو.....	۲۶
شکل (۲-۲) : مدل عملیاتی شده بورديو.....	۲۶
شکل (۳-۲) : مدل انسجام اجتماعی پاتنام.....	۲۷
شکل (۴-۲) : مدل عملیاتی شده پاتنام.....	۲۷
شکل (۵-۲) : نظریه ساخت و گسترش از هیجانان مثبت.....	۵۳
شکل (۶-۲) مدل تجربی تحقیق.....	۶۴
شکل (۱-۴) توزیع پراکندگی سن زنان مورد مطالعه.....	۸۰
شکل (۲-۴) توزیع فراوانی وضعیت تاهل.....	۸۰
شکل (۳-۴) توزیع فراوانی نوع مسکن.....	۸۱
شکل (۴-۴) توزیع فراوانی تحصیلات زنان مورد مطالعه.....	۸۲
شکل (۵-۴) توزیع فراوانی شغل زنان مورد مطالعه.....	۸۳
شکل (۶-۴) توزیع پراکندگی متغیر اعتقادات مذهبی.....	۸۴
شکل (۷-۴) توزیع پراکندگی متغیر حمایت اجتماعی.....	۸۵
شکل (۸-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر ارتباط اجتماعی.....	۸۶
شکل (۹-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر مشارکت اجتماعی.....	۸۶
شکل (۱۰-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر عزت نفس.....	۸۷
شکل (۱۱-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر انسجام اجتماعی.....	۸۸
شکل (۱۲-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر رضایت از زندگی.....	۸۸
شکل (۱۳-۴) شکل تحلیل مسیر.....	۸۹

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول شماره (۱-۲) منابع سرمایه اجتماعی.....	۲۱
جدول شماره (۱-۳) گویه های طراحی شده و ضریب پایایی بدست آمده برای متغیر مشارکت اجتماعی	۶۶
جدول شماره (۲-۳) گویه های طراحی شده و ضریب پایایی به دست آمده برای متغیر انسجام اجتماعی	۶۷
جدول شماره (۳-۳) گویه های طراحی شده و ضریب پایایی به دست آمده برای متغیر ارتباط اجتماعی	۶۸
جدول شماره (۴-۳) سوالات طراحی شده و ضریب پایایی بدست آمده برای متغیر حمایت اجتماعی.....	۶۹
جدول شماره (۵-۳) گویه ها و ضریب پایایی به دست آمده مربوط به متغیر عزت نفس.....	۷۰
جدول شماره (۶-۳) گویه های طراحی شده و ضریب پایایی بدست آمده برای متغیر اعتقادات مذهبی	۷۱
جدول شماره (۷-۳) تعداد افراد نمونه بر حسب سن.....	۷۴
جدول شماره (۱-۴) توزیع پراکندگی سن زنان مورد مطالعه.....	۷۹
جدول شماره (۲-۴) توزیع فراوانی وضعیت تاهل زنان مورد مطالعه.....	۸۰
جدول شماره (۳-۴) توزیع فراوانی نوع مسکن زنان مورد مطالعه.....	۸۱
جدول شماره (۴-۴) توزیع فراوانی تحصیلات زنان مورد مطالعه.....	۸۲
جدول شماره (۵-۴) توزیع فراوانی شغل زنان مورد مطالعه.....	۸۳
جدول شماره (۶-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر اعتقادات مذهبی.....	۸۳
جدول شماره (۷-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر حمایت اجتماعی.....	۸۴
جدول شماره (۸-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر روابط اجتماعی.....	۸۵
جدول شماره (۹-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر مشارکت اجتماعی.....	۸۶
جدول شماره (۱۰-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر عزت نفس.....	۸۷
جدول شماره (۱۱-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر انسجام اجتماعی.....	۸۷
جدول شماره (۱۲-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر رضایت از زندگی.....	۸۸
جدول شماره (۱۳-۴) توزیع پراکندگی نمرات متغیر سرمایه اجتماعی.....	۸۹
جدول شماره (۱۴-۴) آزمون همبستگی بین سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی.....	۹۰
جدول شماره (۱۵-۴) آزمون همبستگی بین سن و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه.....	۹۱

عنوان

صفحه

جدول شماره (۴-۱۶) آزمون همبستگی آزمون تفاوت میانگین رضایت از زندگی زنان بر حسب وضعیت تاهل	۹۲
جدول شماره (۴-۱۷) آزمون همبستگی رضایت زنان از زندگی و تحصیلات	۹۳
جدول شماره (۴-۱۸) آزمون همبستگی وضعیت مسکن و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۳
جدول شماره (۴-۱۹) آزمون همبستگی بین اشتغال و رضایت زنان از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۴
جدول شماره (۴-۲۰) آزمون همبستگی بین حمایت اجتماعی و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۵
جدول شماره (۴-۲۱) آزمون همبستگی بین روابط اجتماعی و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۶
جدول شماره (۴-۲۲) آزمون همبستگی بین عزت نفس و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۷
جدول شماره (۴-۲۳) آزمون همبستگی بین انسجام اجتماعی و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۷
جدول شماره (۴-۲۴) آزمون همبستگی بین مشارکت اجتماعی و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۸
جدول شماره (۴-۲۵) آزمون همبستگی بین اعتقادات مذهبی و رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۹۸
جدول شماره (۴-۲۶) ضریب همبستگی چند گانه برای تبیین رضایت از زندگی در میان زنان مورد مطالعه	۱۰۱
جدول شماره (۴-۲۷) تحلیل واریانس برای آزمون معنا داری شکل رگرسیونی	۱۰۱
جدول شماره (۴-۲۸) ضرایب متغیر های مستقل باقیمانده در شکل رگرسیونی به روش گام به گام	۱۰۲
جدول شماره (۴-۲۹) ضرایب متغیر های مستقل باقیمانده در شکل رگرسیونی برای پش بینی عزت نفس	۱۰۲
جدول شماره (۴-۳۰) اثرات مستقیم و غیر مستقیم و کل متغیر های مستقل و واسطه ای بر متغیر وابسته	۱۰۵
جدول شماره (۴-۳۱) کمیت خطای مدل تحلیل مسیر	۱۰۶

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

رضایت از زندگی همواره محور اصلی توجه انسان‌ها بوده است و دیر زمانی است که همه بدنبال استفاده از شیوه‌هایی برای زندگی بهتر هستند. انسان و زندگی مفاهیمی هستند که هرگز از یکدیگر جدا نمی‌شوند. زندگی، جزء جدایی‌ناپذیر انسان است و هیچ راه فراری از آن نیست. پس انسان، تا هست باید زندگی کند. به بیان دیگر انسان، میان دوراهی زندگی و عدم زندگی قرار ندارد. بدون تردید، زندگی باید کرد؛ اما می‌توان پرسید: زندگی گوارا و لذت‌بخش، کدام است؟ بشر در جستجوی خوش‌بختی است و در پی آن است که به زندگی رضایتمندانه دست یابد. هیچ کس نیست که بخواهد زندگی همراه با نارضایتی داشته باشد. رضایت‌خواهی، ویژگی فراگیر تمامی انسان‌هاست. (پسندیده، ۳:۱۳۸۵) دینر و همکارانش چنین بیان می‌دارند: "در طول تاریخ فیلسوفان و رهبران مذهبی پیشنهاد کرده‌اند که وجود ویژگی‌هایی از قبیل عشق^۱، عقل^۲ و عدم وابستگی^۳ از عناصر وجود خشنودی است. بنابراین، از زمانهای بسیار قدیم انسان در پی این بوده است که چه عواملی باعث ایجاد شرایطی مناسب برای زندگی خوب و مناسب می‌باشد" (Diener, Lucas, Oishi, 2005:63). اما امروزه با توسعه چشمگیر زندگی شهرنشینی، اغلب افراد به گونه‌ای فشارهایی را تجربه می‌کنند که در زمانهای

---

1 Love

2 Wisdom

3 Non attachment

دور افراد چنین استرسهایی را تجربه نداشتند. فشارهای مختلفی که در زندگی معمول انسان امروز از قبیل فشارهای فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، خانوادگی، روانشناختی و جمعیتی وجود دارد، همگی باعث تجربه کاهش رضایت افراد در زندگی روزمره می شود. بنتام معتقد است که رضایت ریشه ای فلسفی و مذهبی دارد و انسانها از گذشته های بسیار دور بدنبال دستیابی به آن بوده اند. شادمانی^۱ هدف مشترک تمام افرادی است که به سمت نیل به آن در تکاپو هستند اما برای بسیاری از مردم شادمانی، بصورت ناامیدکننده ای دور از دسترس باقی مانده است. جان استوارت میل هم براین باور است که شادمانی و رضایت اهمیتی اساسی در زندگی فرد دارد و افراد در صدد افزایش دادن رضایت از زندگی شان هستند (Diener, Sapita, Suh, 1998).

۱-۲- شرح و بیان مسئله پژوهش

امروزه باور اساسی بر آن است که در مورد یک ملت تنها با رشد اقتصادی نمی توان قضاوت کرد بلکه احساس خوشنودی، امنیت و رضایت اجتماعی مردم نیز مهم است. در یک جامعه مطلوب، برابری، آموزش بهداشت و احترام به حقوق دیگر انسانها و برخورداری از نیازهای اساسی از ملزومات یک جامعه و شاخصهای توسعه آن به شمار می رود (خیراله پور؛ ۱۳۸۵). در این میان رضایت از زندگی به عنوان یکی از شاخصهای توسعه مطرح است که مفهومی فراگیر می باشد و منعکس کننده نظر کلی مردم یک جامعه نسبت به جهانی است که در آن زندگی می کنند (گودرزی؛ ۱۳۷۸: ۱۵۳). به طور دقیقتر رضایت از زندگی ارزیابی کلی، از کیفیت زندگی فرد بر طبق ملاکهای انتخاب شده توسط وی می باشد (Andrws&Withy؛ ۱۹۸۷: ۴۷۸) ، به نقل از ابوالقاسمی؛ ۱۳۸۵).

احساس کامیابی عامل اساسی در شادکامی و رضامندی است. شادکامی و خرسندی هنگامی پدید می آید که انسان تصور کند هر آنچه را می خواسته به دست آورده و هر آنچه را باید داشته باشد، دارد (کامیابی). در طرف مقابل، احساس ناکامی عامل اساسی در ناخرسندی و نارضایتی است. وقتی انسان احساس کند که آنچه را می خواسته به دست نیاورده (ناکامی در دست یابی) و یا آنچه را داشته، از دست داده (فقدان) و یا به آنچه نمی خواسته دچار شده است (حادثه)، نالان و بی تاب می گردد، لب به شکایت می گشاید، در تنگنا قرار می گیرد، ناتوان گشته و ناامید می گردد. مجموعه این ویژگی ها، نشانگر نارضایتی فرد از زندگی است (خیرالهی، ۱۳۸۶).

هر چند رضایت از زندگی یک مفهوم ذهنی و فردی است اما عوامل اجتماعی متعددی در تعیین میزان آن دخیل می‌باشد چرا که انسان موجودی اجتماعی است و زندگی در رابطه با دیگرانی معنا می‌یابد که در سطوح مختلف با او در ارتباطند. رضایت از زندگی ارزیابی فرد از زندگی اش می‌باشد. این ارزیابی می‌تواند بر مبنای وضعیت های شناختی مانند رضایت از ازدواج، شغل و زندگی باشد و یا اینکه می‌تواند بر مبنای تداوم عواطفی مانند داشتن عواطف مثبت، یا عدم عواطف ناخوشایند و منفی باشد. دینر و همکارانش معتقدند که رضایت از زندگی نتیجه ای از داشتن هدف و احساس خوشبختی، روابط اجتماعی مثبت، مشارکت اجتماعی، انجام فعالیت های مورد علاقه و... می‌باشد (Diener, Sapita, Suh, 1998).

صاحب نظران برخی ویژگیهای اجتماعی چون اعتماد، روابط اجتماعی و همبستگی اجتماعی و کنترل اجتماعی را تحت عنوان سرمایه اجتماعی مطرح کرده‌اند به طوری که هر یک از این مفاهیم با میزان رضایت از زندگی در ارتباط بوده و منبعی مهم برای رضایت از زندگی محسوب می‌شود. سرمایه اجتماعی اشاره به منابعی دارد که یک فرد به واسطه حضورش در یک گروه می‌تواند به آنها دسترسی پیدا کند این گروه می‌تواند به بزرگی یک ملت و یا به کوچکی یک خانواده باشد. منابع هم می‌تواند ملموس و عینی و یا غیر ملموس مثل حمایت اجتماعی، همکاری و... باشد. مهمترین شاخصهایی که برای سرمایه اجتماعی می‌توان بر شمرده عبارتند از: وفاداری، اعتماد، اتصالات شبکه‌ای، اقتدار فردی، هویت سازمانی، عمل متقابل و هنجارهای اجتماعی. (افتخاری؛ ۱۳۸۲: ۲۹) این متغیرها با همدیگر نظام هدفمندی را تشکیل می‌دهند و فرد را در رسیدن به اهداف ارزشمند یاری می‌کنند. وجود گروه‌ها و روابط گروهی سرچشمه ای برای شادی و شادکامی است. افراد از کشاکش‌ها و بی‌نظمی‌های ناشی از نبود قانون انتظام دهنده روابط فردی رنج می‌برند. زیستن به حالت آماده باش جنگی آن‌ها در بین همراهان و همدان خویش به هیچ وجه برای انسان مفید نیست. احساس خصومت عمومی و بی‌اعتمادی متقابلی که از آن بر می‌خیزد، و فشار روحی حاصل از آن، هنگامی که مزمن و ریشه دار شوند صورتی دردناک پیدا می‌کنند... هنگامی که افراد منافع مشترک پیدا می‌کنند و متحد می‌شوند، نه تنها به خاطر دفاع از آن منافع بلکه به خاطر نفس اتحاد با یکدیگر از لذت همدلی و یگانگی با دیگران بهره‌مند می‌شوند، احساس خشنودی و رضایت از زندگی در آنها به وجود می‌آید (دورکیم؛ ۱۳۶۷: ۲۱). بنابر آنچه گفته شد به نظر می‌رسد عوامل اجتماعی می‌توانند در تقویت یا تضعیف میزان رضایت از زندگی موثر واقع شوند و بر عملکرد افراد تاثیر گذارند.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

طبق پژوهش‌های انجام شده، مشخص می‌شود که عوامل اجتماعی در میزان رضایت افراد از زندگی‌شان مؤثر است به طوری که سطح پایین تر رضایت از زندگی نشان دهنده سطح بالاتری از انزوای اجتماعی، بی‌قدرتی، بی‌هنجاری و... می‌باشد از طرف دیگر رضایت از زندگی نقش مهمی را در تداوم نظم اجتماعی ایفا می‌کند، رضایت از زندگی، رضایت سیاسی، اعتماد به یکدیگر، حمایت از نظم اجتماعی موجود همه به همراه هم هستند که نشانه‌های نگرش مثبت نسبت به جهانی است که شخص در آن زندگی می‌کند می‌باشد (اینگلهارت؛ ۱۳۷۳: ۴۴). از سوی دیگر می‌توان گفت رضایت از زندگی باعث کسب بعضی منافع می‌شود. رضایت نه تنها بر سلامتی فرد تاثیر دارد بلکه حتی بر طول عمر افراد نیز تاثیر می‌گذارد. مطالعات حاکی از آن است (مثلا مطالعه ای که دینر بر روی ۱۷ کشور انجام داده است) که تفکر روی داشتن رضایت بالا برای افراد مهمتر از حتی، کسب پول بوده است البته این یافته‌ها با توجه به فرهنگ افراد هم تغییر می‌کند. همه افرادی که تحت بررسی بودند اذعان داشته‌اند که بیشتر اوقات در مورد رضایت فکر می‌کنند (به این مورد حتی آن جوامعی که از میزان رضایت پایینی برخوردار بوده‌اند نیز اشاره کرده‌اند). همچنین رضایت از زندگی یک معیار اساسی برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی می‌باشد (Diener et al, 2003, به نقل از ابوالقاسمی ۱۳۸۵).

در بحث رضایت از زندگی عوامل مختلفی موثر است، اما توجه به نگرش کلی جامعه نسبت به زنان و توقع و انتظار از آنان می‌تواند جزء عوامل کلیدی در این قضیه باشد، چرا که در جامعه کنونی هر چند زن، مرد و فرزندان اضلاع مثلث زندگی را تشکیل می‌دهند به همین نسبت نیز رضایت یا نارضایتی هر یک از آنان از زندگی می‌تواند به دو ضلع دیگر و یا حتی کل زندگی سرایت کند. اما در این میان زنان به دلیل نقش‌های چندگانه‌ای که در زندگی ایفا می‌کنند پل ارتباطی بین اضلاع خانواده هستند و رضایت یا عدم رضایت آنها می‌تواند ابعاد مختلف زندگی را تحت تاثیر قرار دهد. لذا بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر میزان رضایتمندی زنان از زندگی ضروری به نظر می‌رسد.

در این تحقیق با مروری بر ادبیات مشخص شد که بررسی‌های فراوانی در مورد دو موضوع رضایت از زندگی و سرمایه اجتماعی وجود دارد اما تازگی این بررسی از این لحاظ است که در ایران این دو متغیر (رضایت از زندگی و سرمایه اجتماعی) با هم در نظر گرفته نشده‌اند و در این تحقیق به مطالعه این دو متغیر و تاثیر این دو متغیر بر هم پرداخته شد.

۱-۴- پیشینه پژوهش

پژوهش‌های موجود پیرامون رضایت از زندگی و سرمایه اجتماعی

۱-۴-۱- تحقیقات صورت گرفته در داخل کشور در مورد رضایت از زندگی

بررسی میزان رضایت از زندگی بعد از مهاجرت (۱۳۷۴)

سلیمانی درچه در سال ۱۳۷۳ به بررسی رضایت از زندگی بعد از مهاجرت پرداخت که این موضوع عنوان جدیدی در مباحث رضایتمندی و جامعه‌شناسی مهاجرت است براساس نتایج حاصله در این تحقیق با افزایش سن خواسته‌ها کمتر شده و رضایت بیشتر می‌شود. با افزایش بعد خانوار سطح هزینه‌های زندگی بیشتر شده و رضایت کمتر می‌شود. پایگاه اجتماعی و آگاهی اجتماعی هر چه از سطح بالاتر برخوردار باشند توقعات بیشتر و احساس نیازهای بیشتری به همراه داشته و موجب کاهش رضایت می‌گردند. تمایل به زندگی در شهر، داشتن روحیات تقدیرگرا، خوشبینی نسبت به آینده، داشتن انگیزه برای زندگی در محل و ارزشها و ایده‌آلهای سطح پایین موجب افزایش رضایت از زندگی بعد از مهاجرت‌اند. برای جلب رضامندی مهاجرین الویت اقدامات مسئولین به ترتیب باید بر روی ارضاء نیازهای فرهنگی، بهداشتی و درمانی، اقتصادی، رفاهی، امنیتی و مسئله مسکن متمرکز شود (سلیمانی درچه؛ ۱۳۷۳).

بررسی تاثیر عوامل عاطفی و دموگرافیک بر رضایت مندی زنان نابارور (۱۳۸۰)

دیاسیف، شهلاالبرزی، سعیدالبرزی به بررسی تاثیر برخی از عوامل عاطفی و دموگرافیک بر رضایت مندی زنان نابارور از زندگی پرداختند بر اساس نتایج پژوهش‌های مختلف، ناباروری با مشکلات عاطفی از جمله افسردگی، نومییدی، فشار روانی، اضطراب و نیز نارضایتی از زندگی مشترک همراه می‌باشد. گروه نمونه در این تحقیق شامل ۷۷ زن (با میانگین سنی ۲۶ سال) بود، که به علت مشکل ناباروری به یکی از مراکز درمانی شهر شیراز مراجعه می‌نمودند. از «پرسشنامه اطلاعات فردی» که به وسیله محققان تهیه و روائی آن با نظر متخصصان احراز گردید به منظور جمع آوری اطلاعات دموگرافیک و سایر عوامل عاطفی استفاده به عمل آمد و برای سنجش رضایتمندی از زندگی «مقیاس رضایتمندی از زندگی» مورد استفاده قرار گرفت. این مقیاس، رضایتمندی فرد را از ادوار سه گانه گذشته، حال و آینده زندگی، به تفکیک و نیز به طور کلی مورد سنجش قرار می‌دهد. روایی و پایایی این پرسشنامه نیز در تحقیق حاضر بررسی و احراز شده است. از روش تحلیل رگرسیون چند متغیره برای تجزیه و تحلیل اطلاعات استفاده به عمل آمد. نتایج حاصل نشان داد که احساس افسردگی و نومییدی باعث کاهش

رضایتمندی زنان نابارور از زندگی گذشته، حال و آینده می گردد ولی برخورداری از حمایت همسر و نیز منزلت اجتماعی شغلی وی رابطه ای مثبت با رضایتمندی این زنان از زندگی کنونی و همچنین مجموع ادوار زندگی دارد. همچنین زندگی در خانواده هسته ای باعث افزایش رضایتمندی زنان نابارور از زندگی کنونی و آینده می گردد. به عنوان نتیجه گیری کلی، یافته های این تحقیق مبین آن است که تاثیر عوامل عاطفی و دموگرافیک بر احساس رضایت زنان نابارور نسبت به ادوار مختلف زندگی یکسان نیست (دیباسیف، شهلاالبرزی، سعیدالبرزی، ۱۳۸۰).

بررسی نقش حمایت اجتماعی در رضایتمندی از زندگی، سلامت عمومی و احساس تنهایی در بین سالمندان بالاتر از ۶۰ سال (۱۳۸۱)

عبداله معتمدی شملزاری، جواد اژه ای، پرویز آزادفلاح، علیرضا کیامنش به بررسی نقش حمایت اجتماعی در رضایت از زندگی، سلامت عمومی و احساس تنهایی در بین سالمندان بالاتر از ۶۰ سال پرداختند. برای اجرای این مطالعه ۲۰۰ نفر از سالمندان شهر شهر کرد (افراد بالاتر از ۶۰ سال)، بطور تصادفی انتخاب و با توجه به هدف و فرضیات ارائه شده مورد آزمون قرار گرفتند. آزمونها عبارت بودند از: مقیاس رضایتمندی از زندگی از دینر و پاوت و پرسشنامه سلامت عمومی گلدبرگ و ویلیامز، الگوی ایثار دورک. نتایج به دست آمده که با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسن و رگرسیون چندگانه نشان داد، اولاً حمایت اجتماعی تاثیر معنی داری بر احساس تنهایی، سلامت عمومی و رضایتمندی سالمندان از زندگی دارد. ثانياً حمایت عاطفی نقش با اهمیت تری نسبت به حمایت ابزاری داشته و به ویژه نقش حمایت عاطفی بر احساس تنهایی، سلامت عمومی و رضایتمندی از زندگی به طور معنی داری بیش از حمایت ابزاری بر زنان سالمند موثر است (معتمدی، و دیگران ۱۳۸۱).

بررسی میزان رضایت از زندگی، خوشبختی (احساس ذهنی سلامت) و همبسته های جمعیتی آن در دانش آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان (۱۳۸۱)

علی حسن زاده، عبدالحسین عبدالهی، کاظم نعمت اله زاده ماهانی، در سال ۱۳۸۱ به بررسی میزان رضایت از زندگی، خوشبختی (احساس ذهنی سلامت) و همبسته های جمعیتی آن در دانش آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان پرداختند در این راستا نمونه ای به حجم ۵۳۰ نفر از دانش آموزان مقطع متوسطه و پیش دانشگاهی شهر کرمان انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامه های مختلفی از جمله: مقیاس نمونه گیری از تجارب زندگی (ساندریک، دینرو سایدلیتر، ۱۹۹۳)، مقیاس چهره ها (اندروز و ویتنی، ۱۹۷۶) و مقیاس خود آزمون سلامت (کاس، ۱۹۹۶) و پرسشنامه خصوصیات جمعیتی مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج حاصل از بررسی نشان داد که متوسط میزان رضایت از زندگی در این جمعیت ایرانی ۵۷/۵ است که با کشورهای همچون روسیه، بیلوروس،

رومانی و بلغارستان قابل مقایسه است. به علاوه بررسی‌شان داده است که تفاوت جنسیتی قابل ملاحظه ای در احساس ذهنی سلامتی وجود دارد و احساس ذهنی سلامتی با تحصیلات والدین، بعد خانوار و درآمد خانواده رابطه دارد. در مجموع یافته های این بررسی حاکی از تاثیر پذیری قابل ملاحظه رضایت از زندگی و احساس ذهنی سلامتی از عوامل فرهنگی و خصوصیات جمعیتی است (حسن زاده و دیگران، ۱۳۸۱).

مقایسه سلامت روانی - اجتماعی، بهداشت عمومی و میزان رضایت از زندگی در بین مادران شاغل و مادران خانه دار (۱۳۸۳)

محمد خیر و منصوریان تحقیقی تحت عنوان "مقایسه سلامت روانی - اجتماعی، بهداشت عمومی و میزان رضایت از زندگی در بین مادران شاغل و مادران خانه دار در سال ۱۳۸۳ انجام دادند. نمونه مورد مطالعه ۱۱۰۰ مادر بود که ۵۵۰ نفر آنها خانه دار و ۵۵۰ نفر دیگر شاغل بودند. جهت گرد آوری اطلاعات در خصوص متغیرهای مورد مطالعه از چهار مقیاس مختلف استفاده گردید که عبارت بودند از مقیاس رضایت از زندگی، مقیاس کیفیت زندگی، مقیاس میزان همکاری همسر و پرسشنامه سلامت عمومی. نتایج تحقیق نشان داد که میزان رضایت از زندگی در بین سه گروه از مادران تفاوت معنی داری نداشت. مادران شاغل در مشاغل متوسط اجتماعی نسبت به سایر مادران رضایت از کیفیت زندگی بالاتری داشتند. مادران شاغل در مشاغل با منزلت متوسط اجتماعی رضایت بیشتری از تجارب روزمره شغلی داشتند. میزان همکاری همسر در خانواده در بین سه گروه از مادران تفاوت معنی داری نداشت. میزان بهداشت عمومی در بین مادران شاغل در مشاغل بالای اجتماعی بالاتر از مادران شاغل در مشاغل متوسط اجتماعی بود و میزان بهداشت عمومی در بین مادران خانه دار از سایر گروهها پائین تر بود. مادران خانه دار در متغیرهای نشانگان بدنی و اضطراب بطور معنی داری از سلامت کمتری، در مقایسه با گروه مادران شاغل برخوردار بودند. همچنین در بُعد افسردگی نیز مادران خانه دار از سلامت کمتری نسبت به مادران شاغل در مشاغل متوسط برخوردار بودند (محمد خیر و منصوریان: ۱۳۸۳).

بررسی رابطه بین تاب آوری، سلامت روانی و رضایتمندی از زندگی (۱۳۸۶)

سیامک سامانی، بهرام جوکار، نرگس صحراگرد در یک بررسی مقطعی به بررسی رابطه بین تاب آوری، سلامت روانی و رضایتمندی از زندگی در بین ۲۸۷ (۱۷۳ دختر و ۱۱۴ پسر) دانشجوی دانشگاه شیراز پرداختند. ابزارهای به کار برده شده برای سنجش متغیرهای پژوهش عبارت بودند از: مقیاس تاب آوری کانر و دیویدسون، فرم کوتاه مقیاس افسردگی - اضطراب - فشار روانی و مقیاس رضایت از زندگی. تحلیل داده ها به روش مدل معادلات ساختاری انجام شد. نتایج رگرسیون چندگانه به روش سلسله مراتبی هم زمان، بیانگر معنی داری نقش

واسطه ای هیجان های منفی (افسردگی، اضطراب و فشار روانی)، در رابطه میان تاب آوری خانواده و رضایت از زندگی بود. تاب آوری به واسطه کاهش مشکلات هیجانی رضایتمندی از زندگی را در پی دارد. اثر متغیر تاب آوری بر رضایتمندی از زندگی غیرمستقیم است (سامانی، جوکار، صحراگرد، ۱۳۸۶).

بررسی رابطه بین خود - شکوفایی، رضایت از زندگی و نیاز به شناخت در دانش آموزان با استعداد های درخشان (۱۳۸۶)

آمنه شهبان، فریده یوسفی به بررسی رابطه بین خود - شکوفایی، رضایت از زندگی و نیاز به شناخت در دانش آموزان با استعداد های درخشان پرداختند برای دست یابی به این اهداف، ۵۱۲ دانش آموز دختر و پسر پایه های تحصیلی اول تا سوم مدارس راهنمایی استعدادهای درخشان شیراز، که کل نمونه در زمان نمونه گیری را تشکیل می دادند، انتخاب شدند. این دانش آموزان در کلاسهای عادی خود به تکمیل مقیاسها پرداختند. ابزارهای مورد استفاده در پژوهش حاضر، عبارت از مقیاس خود-شکوفایی اهواز، مقیاس چند وجهی رضایت از زندگی دانش آموزان و مقیاس نیاز به شناخت بودند. نتایج نشان دادند که بین خود - شکوفایی، نیاز به شناخت و رضایت از زندگی همبستگی مثبت و معنی داری (از 0.24 تا 0.63) وجود دارد. تاثیر پایه تحصیلی بر متغیرهای رضایت از زندگی و خود - شکوفایی معنی دار بود. بین دو جنس در متغیرهای مورد مطالعه تفاوت معنی داری وجود نداشت و اثر تعاملی جنسیت و پایه تحصیلی هم معنی دار نبود. نتیجه کلی تحقیق نشان می دهد که بین متغیرهای خود - شکوفایی، نیاز برای شناخت و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد. همچنین با افزایش پایه تحصیلی دانش آموزان از میزان خود - شکوفایی و رضایت آنها از زندگی کاسته می شود (آمنه شهبان، فریده یوسفی، ۱۳۸۶).

۱-۴-۲- تحقیقات صورت گرفته در خارج در مورد رضایت از زندگی

بررسی رابطه رضایت از زندگی و میزان از خود بیگانگی (۱۹۶۳)

مک کلارسی و شار (۱۹۶۳) در مطالعات خود در مورد بیگانگی، دریافتند که میزان بیگانگی در بین کسانی که رضایت کمتری از زندگی دارند، بیشتر است (گودرزی؛ ۱۳۷۸).

بررسی رابطه بین عدم رضایت از زندگی و با بی هنجاری، بی اطمینانی و... (۱۹۹۶)

دوایت دین (۱۹۶۹) عدم رضایت از زندگی را با متغیرهایی چون بی هنجاری، بی اطمینانی و... مورد بررسی قرار داده است. پژوهش او نشان می دهد که همبستگی میان عدم رضایت از زندگی با انزوای اجتماعی ۳۷ درصد، با بی قدرتی ۳۵ درصد، احساس بی اطمینانی ۳۵ درصد و با بی هنجاری ۳۲ درصد است. وی نتیجه می گیرد که